

විදුලිබල සැපයුම් විශ්වසනීයත්වය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා සහය වීමේ ව්‍යාපෘතිය - 2022

විදුලිබල සැපයුම් විශ්වසනීයත්වය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා සහය වීමේ ව්‍යාපෘතියේ 2022 දෙසැම්බර් 31 දිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා වූ මූල්‍ය ප්‍රකාශන, ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජනරජය හා ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව අතර 2016 දෙසැම්බර් 19 දින එළඹි අංක 0486-එස්ආර්අයි දරන ප්‍රදාන ගිවිසුමේ II ව්‍යවස්ථාවේ 2.09 වගන්තිය සමඟ සංයෝජිතව කියවිය යුතු ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 154(1) ව්‍යවස්ථාවේ ඇතුළත් විධිවිධාන ප්‍රකාරව මාගේ විධානය යටතේ විගණනය කරන ලදී. පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කළයුතු යැයි මා සලකන මාගේ අදහස් හා නිරීක්ෂණ මෙම වාර්තාවේ දැක්වේ.

1.2 ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම, අරමුණු, අරමුදල් යෙදවීම හා කාලය

ප්‍රදාන ගිවිසුම අනුව, විදුලිබල හා බලශක්ති අමාත්‍යාංශය ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කරවීමේ නියෝජිතායතනය වන අතර ලංකා විදුලි පුද්ගලික සමාගම ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ නියෝජිතායතනය වේ. බස්නාහිර පලාතේ පුනර්ජනනීය බලශක්ති ක්ෂේත්‍ර බෙදාහැරීමේ පද්ධතියක් ඉදිකිරීම හරහා දෙමුහුන් පුනර්ජනනීය බලශක්ති පද්ධති ස්ථාපිත කිරීමට සහය වීම ව්‍යාපෘතියේ අරමුණු වේ. පුනර්ජනනීය බලශක්ති ක්ෂේත්‍ර බෙදාහැරීමේ පද්ධතියක් ස්ථාපිත කිරීම නම් වූ සංරචකයක් යටතේ ව්‍යාපෘතියේ කටයුතු ක්‍රියාත්මක වේ. ප්‍රදාන ගිවිසුම අනුව, ව්‍යාපෘතියේ ඇස්තමේන්තුගත මුළු පිරිවැය රු. මිලියන 268.36 කට සමාන වූ එ.ජ.ඩො. මිලියන 1.8 වන අතර මුළු මුදලම ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව විසින් මූල්‍යනය කිරීමට එකඟ වී තිබුණි. ව්‍යාපෘතියේ කටයුතු 2017 ජූනි 29 දින ආරම්භ කරන ලද අතර, 2021 සැප්තැම්බර් 30 දින වනවිට නිම කිරීමට සැලසුම් කර තිබුණි. කෙසේවෙතත්, ව්‍යාපෘතිය අවසන් කරන දිනය 2022 සැප්තැම්බර් 30 දක්වා දීර්ඝ කර තිබුණි.

1.3 මතය

2022 දෙසැම්බර් 31 දිනට ව්‍යාපෘතියේ මූල්‍ය තත්ත්වය සහ එදිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා එහි වියදම් ප්‍රකාශය හා එහි මුදල් ප්‍රවාහය ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන්ට අනුකූලව සත්‍ය හා සාධාරණ තත්ත්වයක් පිළිබිඹු කරන බව මා දරන්නා වූ මතය වේ.

1.4 මතය සඳහා පදනම

ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිතීන්ට (ශ්‍රී.ලං.වි.ප්‍ර) අනුකූලව මා විසින් විගණනය සිදුකරන ලදී. මෙම විගණන ප්‍රමිති යටතේ වූ මාගේ වගකීම, මෙම වාර්තාවේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන විගණනය සම්බන්ධයෙන් විගණකගේ වගකීම යන කොටසේ තවදුරටත් විස්තර කර ඇත. මාගේ මතය සඳහා පදනමක් සැපයීම උදෙසා මා විසින් ලබාගෙන ඇති විගණන සාක්ෂි ප්‍රමාණවත් සහ උචිත බව මාගේ විශ්වාසයයි.

1.5 මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළිබඳ කළමනාකරණයේ සහ පාලනය කරන පාර්ශවයන්ගේ වගකීම

මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිති වලට අනුකූලව පිළියෙල කිරීම හා සාධාරණ ලෙස ඉදිරිපත් කිරීම සහ වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් ඇති විය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොර වූ මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට හැකි වනු පිණිස අවශ්‍යවන අභ්‍යන්තර පාලනය තීරණය කිරීම කළමනාකරණයේ වගකීම වේ.

ව්‍යාපෘතියේ මූල්‍ය වාර්තාකරණ ක්‍රියාවලිය පරීක්ෂා කිරීම සම්බන්ධ වගකීම, පාලනය කරන පාර්ශවයන් විසින් දරනු ලබයි.

1.6 මූල්‍ය ප්‍රකාශන විගණනය සම්බන්ධයෙන් විගණකගේ වගකීම

සමස්තයක් ලෙස මූල්‍ය ප්‍රකාශන, වංචා සහ වැරදි නිසා ඇතිවන ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොර බවට සාධාරණ තහවුරුවක් ලබාදීම සහ මාගේ මතය ඇතුළත් විගණන වාර්තාව නිකුත් කිරීම මාගේ අරමුණ වේ. සාධාරණ සහතිකවීම උසස් මට්ටමේ සහතිකවීමක් වන නමුත්, ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිති ප්‍රකාරව විගණනය සිදු කිරීමේදී එය සැමවිටම ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍යප්‍රකාශනයන් අනාවරණය කරගන්නා බවට වන තහවුරු කිරීමක් නොවනු ඇත. වංචා සහ වැරදි තනි හෝ සාමූහික ලෙස බලපෑම නිසා ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍යප්‍රකාශනයන් ඇතිවිය හැකි අතර, එහි ප්‍රමාණාත්මක භාවයමෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන පදනම් කරගනිමින් පරිශීලකයන් විසින් ගනු ලබන ආර්ථික තීරණ කෙරෙහි වන බලපෑම මත රඳා පවතී.

ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිති ප්‍රකාරව විගණනයේ කොටසක් ලෙස මා විසින් විගණනයේදීවෘත්තීය විනිශ්චය සහ වෘත්තීය සැකමුසුබවින් යුතුව ක්‍රියා කරන ලදී. මා විසින් තවදුරටත්,

- ප්‍රකාශ කරන ලද විගණන මතයට පදනමක් සපයා ගැනීමේදී වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් මූල්‍ය ප්‍රකාශන වල ඇති විය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් ඇතිවීමේ අවදානම් හඳුනාගැනීම හා තක්සේරු කිරීම සඳහා අවස්ථාවෝචිතව උචිත විගණන පරිපාටි සැලසුම් කර ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. වරදවා දැක්වීම හේතුවෙන් සිදුවන ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් සිදුවන බලපෑමට වඩා වංචාවකින් සිදුවන්නාවූ බලපෑම ප්‍රබල වන්නේ ඒවා දුස්සන්ධානයෙන්, ව්‍යාජ ලේඛන සැකසීමෙන්, වේතනාත්වික මඟහැරීමෙන්, වරදවා දැක්වීමෙන් හෝ අභ්‍යන්තර පාලනයන් මඟ හැරීමෙන් වැනි හේතු නිසා වන බැවිනි.
- අභ්‍යන්තර පාලනයේ සඵලදායීත්වය පිළිබඳව මතයක් ප්‍රකාශ කිරීමේ අදහසින් නොවුවද, අවස්ථාවෝචිතව උචිත විගණන පරිපාටි සැලසුම් කිරීම පිණිස අභ්‍යන්තර පාලනය පිළිබඳව අවබෝධයක් ලබා ගන්නා ලදී.
- භාවිතාකරන ලද ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තිවල උචිතභාවය, ගිණුම්කරණ ඇස්තමේන්තු වල සාධාරණත්වය සහ කළමනාකරණය විසින් කරන ලද සම්බන්ධිත හෙළිදරව් කිරීම් අගයන ලදී.
- මූල්‍ය ප්‍රකාශන වල ව්‍යුහය හා අන්තර්ගතය සඳහා පාදක වූ ගනුදෙනු හා සිද්ධීන් උචිත හා සාධාරණව ඇතුළත් වී ඇති බව සහ හෙළිදරව් කිරීම් ඇතුළත් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල සමස්ත ඉදිරිපත් කිරීම අගයන ලදී.

මාගේ විගණනය තුළදී හඳුනාගත් වැදගත් විගණන සොයාගැනීම්, ප්‍රධාන අභ්‍යන්තර පාලන දුර්වලතා හා අනෙකුත් කරුණු පිළිබඳවපාලනය කරනු ලබන පාර්ශවයන් දැනුවත් කරන ලදී.

2. මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළිබඳ අදහස් දැක්වීම

2.1 නීතිරීති හා රෙගුලාසිවලට අනුකූල නොවීම

<p>නීතිරීති හා රෙගුලාසි වලට යොමුව සීමාසහිත ලංකා විදුලි (පුද්ගලික) සමාගම සහ මොරටුව විශ්වවිද්‍යාලය අතර ඇති කරගත් අවබෝධතා ගිවිසුම.</p>	<p>අනුකූල නොවීම / විගණන නිරීක්ෂණය</p>	<p>කළමනාකරණයේ ප්‍රතිචාරය</p>	<p>විගණකගේ නිර්දේශය</p>
---	---------------------------------------	------------------------------	-------------------------

<p>(i) 1. වගන්තිය</p>	<p>නියමු සහ පර්යේෂණ ව්‍යාපෘති ප්‍රගතිය, ප්‍රකාශයට පත් කළ හැකි වෙබ් අඩවියක් සකස් කර නොතිබුණි.</p>	<p>කොන්ත්‍රාත් ගිවිසුම අත්සන් කර පර්යේෂණ සහ සංවර්ධන කටයුතු ආරම්භ කළ පසු, ක්ෂුද්‍ර ග්‍රිඩ් විද්‍යාගාරයේ නවතම වර්ධනයන් සහිත වෙබ් අඩවියක් ප්‍රකාශයට පත් කෙරේ.</p>	<p>අවබෝධතා ගිවිසුමේ ප්‍රතිපාදන අනුව කටයුතු කළ යුතුය.</p>
-----------------------	--	--	--

<p>(ii) 3.1 වගන්තිය</p>	<p>2022 දෙසැම්බර් 31 වන විට ව්‍යාපෘතිය සම්පූර්ණයෙන් නිම කර තිබුණද, ක්ෂුද්‍ර බෙදාහැරීමේ පද්ධති සංවර්ධන අරමුදල (Smart Grid Development Fund) ස්ථාපිත කර නොතිබුණි.</p>	<p>වර්තමානයේ, මොරටුව විශ්වවිද්‍යාලය ගිවිසුමක් අත්සන් කර ලබා දී ඇති අතර, එය දැනට ලංකා විදුලි (පුද්ගලික) සමාගම විසින් තාක්ෂණික සමාලෝචනයට භාජනය කරමින් පවතින අතර එය අත්සන් කර වහාම, කොන්ත්‍රාත් ගිවිසුම අත්සන් කිරීමෙන් පසු ස්මාරට් ග්‍රිඩ් සංවර්ධන අරමුදල ස්ථාපිත කෙරේ.</p>	<p>අවබෝධතා ගිවිසුමේ විධිවිධාන අනුව ක්ෂුද්‍ර බෙදාහැරීමේ පද්ධති සංවර්ධන අරමුදල ස්ථාපිත කළ යුතුය.</p>
-------------------------	---	---	--

<p>(iii) 3.8 වගන්තිය</p>	<p>අවබෝධතා ගිවිසුමට අනුව මෙහෙයුම් කමිටු රැස්වීම පවත්වා නොතිබුණි.</p>	<p>පර්යේෂණ සහ සංවර්ධන කටයුතු සඳහා කොන්ත්‍රාත් ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳ වූ ගිවිසුමක් සහ ක්‍රියාකාරී සැලැස්මක් නොමැති බැවින්, මෙහෙයුම් කමිටුවේ ක්‍රියාකාරිත්වය ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ ප්‍රදාන ගෙවීම සම්බන්ධයෙන් තීරණ ගැනීමට පමණක් සීමා විය. ඒ අනුව යොමු කරන ලද කාල සීමාව තුළ ඉහත අවශ්‍යතා විසඳීම සඳහා පමණක් කමිටුව රැස් කරන ලදී.</p>	<p>අවබෝධතා ගිවිසුමේ ප්‍රතිපාදන අනුව මෙහෙයුම් කමිටුව ක්‍රියා කළ යුතුය.</p>
--------------------------	--	--	---

(iv) 3.10 වගන්තිය

කමිටුව සෑම වසරකම අවසානයේ ඉදිරි වසර සඳහා පර්යේෂණ යෝජනා එකතු කර පර්යේෂණ සැලැස්මක් සහ අයවැයක් සකස් කළ යුතුය. 2022 දෙසැම්බර් 31 දිනට ව්‍යාපෘතිය අවසන් කර තිබුණද, එම තොරතුරු විගණනයට ලබා දී නොතිබුණි.

කොන්ත්‍රාත් ගිවිසුම සහ පර්යේෂණ සහ සංවර්ධන අරමුදල ස්ථාපිත කළ පසු, කමිටුව පර්යේෂණ යෝජනා විවෘතව කැඳවීමටත් ඒ අනුව පර්යේෂණ අයවැය සකස් කිරීමටත් කටයුතු කරනු ඇත.

ව්‍යාපෘතියේ අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා අවබෝධතා ගිවිසුමට අනුව සුදුසු ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතුය.

(v) 4.3 වගන්තිය

සූර්ය බලශක්ති උත්පාදනය මගින් සෘජු හෝ වක්‍ර මූල්‍ය ප්‍රතිලාභයක් දෙපාර්ශවයටම (ලංකා විදුලි (පුද්ගලික) සමාගම සහ මොරටුව විශ්වවිද්‍යාලය) නොලැබෙන බවට ලංකා විදුලි (පුද්ගලික) සමාගම සහතික විය යුතුය. විගණනයට ඉදිරිපත් වූ තොරතුරුවලට අනුව, 2022 මැයි මාසය තුළ දක්වා කාලය තුළ සූර්ය බලශක්ති උත්පාදනය මගින් මෙඟවොට් 225 ක් ජනනය කර, ඒවා විද්‍යාගාරය තුළ ක්‍රියාකාරකම් සඳහා සහ විශ්වවිද්‍යාල ප්‍රදේශය තුළ භාවිතයට ගනිමින් ජාතික විදුලිබල පද්ධතියට ද (සූර්ය බලශක්ති මිලදී ගැනීමේ ගිවිසුමකින් තොරව) මෙඟවොට් 33ක් සපයා තිබුණි. ඒ අනුව, ස්මාර්ට් ග්‍රිඩ් සංවර්ධන අරමුදල ස්ථාපිත නොකිරීම

අවබෝධතා ගිවිසුමට අනුව, මෙම ප්‍රදානයේ සූර්ය බලශක්ති උත්පාදනය මගින් ලංකා විදුලි (පුද්ගලික) සමාගම සහ මොරටුව විශ්වවිද්‍යාලය ප්‍රතිලාභ ලබා නොගත යුතුය. වර්තමානයේ සියලුම සූර්ය බලශක්ති උත්පාදනය මොරටුව විශ්වවිද්‍යාලයේ විදුලි පද්ධතියට ලබා දෙන අතර එමඟින් එහි උපයෝගීතා විදුලි පරිභෝජනය අඩු වන අතර අතිරික්ත බලශක්තිය බැටරි සමූහයක ගබඩා වේ. ජනනය වන අතිරික්ත බලශක්තිය ජාතික විදුලිබල පද්ධතියට සපයනු ලබන අතර, ගණනය කිරීමේ වැඩ කටයුතු ස්ථාපනය කළ වහාම මෙම සැපයීම් වලට සමාන මුදල් වටිනාකමක් අරමුදලට ලබා දෙනු ලැබේ.

අවබෝධතා ගිවිසුමේ ප්‍රතිපාදන අනුව ක්‍රියා කළ යුතුය.

හේතුවෙන් මොරටුව විශ්වවිද්‍යාලයට සහ ලංකා විදුලි (පුද්ගලික) සමාගමට සූර්ය බලශක්ති උත්පාදනයෙන් ප්‍රතිලාභ ලැබී ඇති බව නිරීක්ෂණය විය.

(vi) 7 වගන්තිය

අවබෝධතා ගිවිසුම වර්තමානයේ, මොරටුව අවබෝධතා ගිවිසුමේ අත්සන් කිරීමෙන් මාස 3 විශ්වවිද්‍යාලය ගිවිසුමක් ප්‍රතිපාදන අනුව ක්‍රියා කළ කට නොඅඩු කාලයක් අත්සන් කර ලබා දී ඇති අතර, යුතුය. තුළ පාර්ශවයන් අතර එය දැනට ලංකා විදුලි අවබෝධතා ගිවිසුම (පුද්ගලික) සමාගම විසින් පිළිබිඹු කරන ඒකාබද්ධ නාක්ෂණික සමාලෝචනයට වැඩ නෛතික භාජනය කරමින් පවතින අතර කොන්ත්‍රාත් ගිවිසුමක් එය අත්සන් කර ඒකාබද්ධ වැඩ නෛතික කොන්ත්‍රාත්තුවක් අත්සන් කළ යුතුය. නෛතික කොන්ත්‍රාත්තුවක් අවබෝධතා ගිවිසුම අත්සන් කිරීමට නියමිතය. 2018 ඔක්තෝම්බර් මාසයේදී අත්සන් කර 2022 දෙසැම්බර් 31 වන විට ව්‍යාපෘතිය අවසන් කර තිබුණද, සමාලෝචිත වර්ෂය අවසානය වන විටත් පාර්ශවයන් විසින් ඒකාබද්ධ වැඩ නෛතික කොන්ත්‍රාත්තුවක් අත්සන් කර නොතිබුණි.

3. භෞතික කාර්යසාධනය

3.1 කොන්ත්‍රාත් පරිපාලනය

විගණන නිරීක්ෂණය

පුනර්ජනනීය බලශක්ති ක්ෂුද්‍ර බෙදාහැරීමේ පද්ධති නියමු ව්‍යාපෘතිය සැලසුම් කිරීම, ඉදිකිරීම, ස්ථාපනය කිරීම සහ ආරම්භ කිරීම සඳහා තෝරාගත් ලංසුකරු ක්ෂුද්‍ර බෙදාහැරීම් පද්ධතියේ වසර දෙකක ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා අනිවාර්ය අමතර කොටස් සඳහා මිල ගණන් ඉදිරිපත් කර නොතිබුණි. කෙසේ වෙතත්, තාක්ෂණික ඇගයීම් කමිටුව

කළමනාකරණයේ ප්‍රතිචාරය

කොන්ත්‍රාත්තුව ප්‍රදානය කිරීමට පෙර කොන්ත්‍රාත්කරු සමඟ පැවති එක් රැස්වීමකදී මෙම කරුණ සාකච්ඡා කෙරුණි. සඳහන් කර ඇති උපකරණ සඳහා වසර දෙකක් හෝ ඊට වැඩි වගකීම් කාලයක් ඔවුන් ලබා දී ඇති බැවින්, වසර දෙකක අමතර කොටස් සඳහා වන පිරිවැය ද පිරිනැමීම සමඟ ඇතුළත් බව සලකනු ලැබේ.

විගණකගේ නිර්දේශය

ක්ෂුද්‍ර බෙදාහැරීමේ පද්ධතියේ වසර දෙකක ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා අනිවාර්ය අමතර කොටස් සැපයීමට ලංසුකරු බැඳී සිටින බැවින්, සැපයුම්කරු විසින් එකඟ වූ වගකීම් කාලය සමඟ මෙම කරණය සලකා බැලිය යුතුය.

කොන්ත්‍රාත්තුව ප්‍රදානය කිරීමට පෙර ඉහත ලංසු අයිතමයට අදාළ එකඟ විය හැකි විසඳුමකට යටත්ව ලංසුව නිර්දේශ කරන ලදී. පසුව, මිල ගනන් දක්වා ඇති අනෙකුත් අනිවාර්ය අමතර කොටස් සඳහා කොන්ත්‍රාත්කරු විසින් වසර දෙකක හෝ ඊට වැඩි වගකීමක් ලබා දී ඇති බැවින්, කොන්ත්‍රාත්තුව 2020 පෙබරවාරි 11 දින ප්‍රදානය කර ඇත.

3.2 වාරක පරීක්ෂණ වලදී නිරීක්ෂණය වූ කරුණු

විගණන නිරීක්ෂණය

අනුමත විවලාය නියෝගය II යටතේ 2022 සැප්තැම්බර් 30 වැනි දින ඇ.එ.ජ.ඩො. 183,000ක් ගෙවා මිලදී ගත් Real Time Digital Simulator (RTDS) උපකරණය 2023 මැයි 03 දින වන විටත් ස්ථාපනය කර නොතිබූ බව එදින සිදු කල වැඩබිම් පරීක්ෂාවේදී නිරීක්ෂණය විය.

කළමනාකරණයේ ප්‍රතිචාරය

උපකරණයේ සංකීර්ණත්වය සැලකිල්ලට ගනිමින්, නිෂ්පාදක ආයතනය විසින් ඔහුගේ අධීක්ෂණය යටතේ උපකරණ ස්ථාපනය කිරීමට නිර්දේශ කර ඇත. වැඩබිම් පරීක්ෂාව සිදු කරන ලද්දේ 2023 මැයි 03 වන දින පමණක් වන අතර නිෂ්පාදක ආයතනය විසින් 2023 මැයි 08 වන දින කැනඩාවේ බලයලත් නියෝජිතයෙකු ලවා උපකරණය ස්ථාපනය කල අතර වර්තමානයේ උපකරණය ක්‍රියාත්මක තත්වයේ පවතී.

විගණකගේ නිර්දේශය

යන්ත්‍රය ස්ථාපනය කර භාවිතා කිරීමට පියවර ගත යුතුය.